

Kadim medeniyete misafir olmak

Prof. Dr. Muzaffer Şeker

1961 yılında İzmir'de doğdu. 1986'da Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi'nden mezun oldu. 1995 yılında İngiltere'de Leicester Üniversitesi Tıp Fakültesinde insan anatomisi üzerine doktora derecesi aldı. 2000 yılında doçent, 2006'da profesör oldu. Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı Başkanı olarak da görev yapan Şeker, 2008- 2010 yılları arasında Medipol Üniversitesi Kurucu Mütevelli Heyetinde de görev aldı. 2002 yılından beri Türk Anatomi ve Klinik Anatomi Derneği ile Temel Tıp Bilimleri Platformunda ve ÜHBD yönetiminde görev yapan Şeker, aynı zamanda kamu yönetimi lisans mezunu olup TÜBA Konye Üyesi, Sağlık Turizmi Üst Kurulu, TÜBİTAK Bilim Kurulu ile InnoPark Yönetim Kurulu üyesidir. Halen Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi'nin kurucu rektörü olan Dr. Şeker, evlidir ve üç çocuk babasıdır.

**“Bulanmadan ve donmadan akmak ne hoş”
Hz. Mevlana**

Göç, bu coğrafyanın ve özel olarak Türkiye'nin en aşına olduğu kavramlardan biridir. Sosyolojik olarak toplumlarda farklı sonuçları ortaya çıkarma özelliği aşikâr olan göç, somut bilimsel değerlendirmeler yanı sıra sübjektif değerlendirilme özelliği olan bir durum olarak da kabul edilebilir. Bu özelliği sayesinde hem kişisel, hem de toplumların kültürleri bağlamında farklı farklı biçimlerde anlaşılabilmektedir. Genellikle Anadolu kültüründe olumsuz bir çağırışım ekseninde değerlendirilme potansiyeline sahip olarak kavramsallaştırıldığı görülen göç, yine bu coğrafya açısından her dönem kargaşanın, karmaşanın, sürgünlerin, mutsuzlukların, umutsuzlukların yanında politik anlaşmazlıkların ve en acısı da savaşların kaçınılmaz bir parçası olagelmıştır. Göç bu toprakların sahipleri için Batıda, ABD'deki gibi yaşamı değiştirmenin, rüyalara yelken açmanın, özgürlük vaatlerinin, “yenidünya” umutlarının çağırıştırmacı değildir. Aksine bu topraklarda göç, derin köklerinden kopma, bir savruluş, kutsal olandan vazgeçmenin zorunluluğu, sılanın yüreğe gömülmesi, atalara sadakatsizliğin mahcubiyeti ve gelecek nesillere ihanetle eşdeğerdir. O yüzden Türk kültüründe ne kadar olumsuz nitelendirilse de göç ile eşleştirilir.

Göç toplumsal olarak zorunlulukla ortaya çıkan bir nüfus hareketidir. Ancak kişiler de çeşitli gerekçeler kapsamında bir yerden bir yere gitmek durumunda kalmaktadırlar. Bireysel düzeyde ortaya çıkan zorunluluğun sonuçları bile Türk kültürü açısından güçlüklere anlamına gelmektedir. Zira bireysel yaşamda “ekmek”le eşdeğer olsa da göç, doğduğu topraklardan, sevdiklerinden ve geçmişinden uzaklaşmaktır. “Gurbettir”, “hasrettir”, “özlemdir”, dahası silâdır, acıdır ve elbette “türküdür”.

O yüzden bu kültürün insanı, vatansız olmanın ne demek olduğunu iyi bilir. Altaylardan, Asya steplerinden, Balkanlardan, Kafkasya'dan, Ortadoğu'dan Anadolu'ya ve Avrupa'ya göçler bizlere Selçuklu ve Osmanlı kuruluş ve çöküş süreçlerinden günümüze değin acı tatlı devam edegelen birçok efsanevi destansı hikâyeyi çağırıştırır. Nedeni ne olursa olsun aynı kültür içindeki bu hareketliliğe mecburiyetin bile can sıkıcı olduğu düşünüldüğünde toplumların birinin diğerine misafirliğinde ortaya çıkan güçlüklere ancak yaşayanın bilebileceği hüviyettedir. Bu kapsamda düşünüldüğünde 2011 yılında çıkan iç savaşın zorladığı Suriyeliler için durumu tanımlamak konusunda kelimeler aciz kalmaktadır.

2010 yılında Arap coğrafyasında yaşanan ve “Arap Baharı” diye isimlendirilen sürecin 2011 yılı Mart ayında Suriye'ye yansısıyla başlayan ve kısa sürede önlenecek bir iç savaşa dönüşen olaylar sebebiyle yüzbinlerce sivil hayatını kaybetmiş, milyonlarcası başta Türkiye Lübnan , Ürdün , , Irak , Mısır ve Libya gibi ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Aniden ortaya çıkan ve hazırlıksız yakalanan bu tablo karşısında her ülke farklı tavırlar geliştirmek durumunda kalmıştır. Sürece ilişkin Türkiye'nin takındığı tavır, uyguladığı açık kapı politikası ve misafirlere sunduğu imkânlar; ülkelerinden kaçan Suriyeliler için adeta bir nefes olmuştur. Her ne kadar gelen misafirler için ülke içinde ve dışında barınma merkezleri hızla inşa edilse de artarak devam eden göç, misafirlerin Türkiye'nin neredeyse tüm şehirlerine dağılmasıyla sonuçlanmıştır.

Maalesef çeşitli hesapların peşinde olanların kendi amaçları için bölüp parçalayıp birer birer karıştırdığı medeniyetler ocağı olan Ortadoğu'da kirli “özgürlük ulaklarının” (!) son kurbanı Suriyeliler olmuştur.

Ortaya çıkan iç savaş sonrası vatanını terk etmek zorunda kalan Müslüman kardeşlerine ilk kucak açanlar da yine Anadolu'nun kadim medeniyetinin mirasçılarıydı. Türk halkı, Avrupa'nın almamak için duvarlar ördüğü Suriyeli Müslümanları her zaman olduğu gibi İslâm kardeşliği ve sıcaklığıyla kucaklarken; bunun aksine modernliği, çağdaşlığı, ileri olmayı ve gelişmişliği, kendi sahip olduklarından menkul sanan sözde muasır medeniyetlerin timsalleri ise duvarlar ördüler, jiletli teller çektiler. Ama Anadolu'nun çilekeş ve yardımsever insanları, insanlığın kıyıya vurmasını beklemediler. Bu medeniyetin torunları için adının Aylan olmasının, Ayşe olmasının, Angela olmasının ya da Cristina olmasının bir önemi yoktu zaten. Asırlarca savaşlarda geçen bir tarihin mirasçıları için insanlık, savaştan kaçanları kucaklamaktı. Ümran bebek üzerinden sözde medeniliği simgesel göstermek değil Esmâ için Rabia olmaktı. Bu kültürün evlatları belki empati, sempati gibi afilli kavramları bilmez; ama yüreği yanan her anne ile “yüreği yanar”. İlericiliği, özgürlüğü, barışı, insan haklarını ve evrenselliği işlerine geldiği anda kullananlar için göçe zorlananlar Müslüman olduğunda mültecidir, sığınmacıdır, göçmendir. Ama din, milliyet, dil, mezhep ve köken gibi faktörlerden bağımsız biçimde bu kültür için; darda kalan ve kapıyı çalan “tanrı misafiri”dir. Yolda kalan “Hızır”dır. Muhacirse gelen elbette “ensar”dır. Kısaca bu kadim medeniyetin sahipleri için vatansız olmak, topraktan uzaklaşmak; kökeninden, özünden kopmak, yarından umutsuz olmak ve geleceğe güvensiz bakmak demektir. Kısa sürede üç milyonu aşan göçmen sayısı Türkiye'nin hukuktan dış politikaya, güvenlikten sağlığa, eğitimden istihdama, ekonomiden kültüre toplumsal yapının tümünde kendini hissettiren yeni bir olgu olarak şehirlerimizi de ailemizi

de birey olarak tüm vatandaşlarımızı da etkisi altına almıştır.

Dokuz bin yıllık bir tarihe sahip olan ve iki asırdan daha fazla süre kadim medeniyete başkentlik yapmış bir şehir olan Konya, diğer illerde olduğu gibi bu süreçte Suriyeli misafirlerine en iyi biçimde ev sahipliği yapmıştır. Mevlana'nın "Sevgiden başka bir tohum ekmedik bu topraklara" diyerek tanımladığı şehrin yöneticilerinin gösterdikleri duyarlılığa ek olarak hayırseverleri, sivil toplum kuruluşları ve iş dünyası gerek Konya'da mukim olan, gerekse Konya dışındaki illerde ya da sınırdaşında kurulan kamplarda yaşayan göçmenlere karşı hayırdan yarışmıştır. Tüm dinamikleri ile birlikte onların yanında olmuş, beraber olduklarını hissettirmiş; sessiz sedasız İslâm kardeşliğinin en güzel örneğini sergilemeye gayret etmiştir. Bu durum geçmişte Bosna için, Kuzey Irak içinde yaşanmıştı. Bu, toplumsal bir görev bilinci içinde yüksünmeden, bilakis yarışılarak yürütülen bir süreçti.

Konya'nın önemli değerlerinden biri olarak Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi de bu kardeşliğe en üst düzeyde katkıda bulunmanın çabasını eyleme dönüştürmüştür. "Geleceğe güvenle bakmak" ve "İyi insan, güzel insan yetiştirmek" düsturunu benimsemiş olan Necmettin Erbakan Üniversitesi, bölgenin makûs talihinin son kurbanları için başta toplumsal bağların kurulması, çocukların eğitilmeleri ve kültürel işbirliği noktalarının saptanması kapsamında önemli çalışmalar yapmıştır ve halen yapmaktadır. Sadece bilimsel olarak temellenmeyen bu çalışmalardan bazıları bu sürecin iyi örnekleri olarak aşağıdaki biçimde özetlenebilir:

- Göç hareketinin başladığı andan itibaren Üniversitemiz akademisyen ve öğrencilerinden oluşan bilimsel bir çalışma grubu, sosyolojik açıdan olayın analizi ile ilgili olarak çalışmalar planlamıştır. Metodolojik ve nitelik açısından alanında Türkiye'de bir ilk olan bu araştırma, daha sonra Doç. Dr. Ahmet Koyuncu yönetiminde "Kentin Yeni Misafirleri: Suriyeliler" adıyla Ağustos 2014'te yayımlanmıştır. Suriyeli misafirlerin ülkemize geliş serüveni, mevcut yaşam koşulları, pratikte karşılaştıkları sorunlar, temel ihtiyaçları, beklentileri ve geri dönüşe ilişkin görüşleri ortaya konulmuştur. Ayrıca Türkiye'de bir ilk olarak yerel halkın bu konuda uygulanan politikalara ve Suriyeli misafirlere ilişkin kanaatlerini içeren araştırma sonuçları da çalışma raporu olarak kamuoyunun ve yetkililerin dikkatine sunulmuştur. Konuyu derinlemesine analiz eden çalışmada resmi kurum ve STK'lardan farklı sektörel temsilcilerin görüş ve kanaatleri ortaya konmuştur. Çalışma, özeldir Konya ile sınırlı olsa da Türkiye'nin birçok ilinde benzer şartlarda yaşamalarını devam ettirmeye çalışan misafirlerin sorunlarına da ışık tutacak sonuçları ortaya koyması açısından önemli bilgiler sunmaktadır.

Bu ön çalışma sonrası Kalkınma Bakanlığı Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA) ile Konya MÜSİAD Şubesi'nin de desteklediği bir araştırma projesi akademisyenler tarafından projelendirilerek "Konya'daki Suriyeli misafirlerin ekonomik potansiyelleri ve işbirliği imkânlarının belirlenmesi araştırması" başlıklı proje hayata geçirilmiş ve Aralık 2015'te sonuç raporu kamuoyu ile paylaşılmıştır.

- Necmettin Erbakan Üniversitesi Turizm Fakültesi tarafından geleneksel olarak 3.sü düzenlenen yemek yarışması kapsamında yarışma kategorilerinde biri, "Suriye Mutfağı" olarak belirlenmiştir. Mutfak kültürü başta olmak üzere iki toplumun üyelerinin kaynaşmasını amaçlayan yarışma Konya Büyükşehir Belediyesi ile ortaklaşa düzenlenmiş; belediye - üniversite işbirliğinde yarışma aynı zamanda karşılıklı etkileşim sonucunu da ortaya çıkarmıştır. İki kültürü kaynaştırma amacının yanında yarışma ile Anadolu ve Selçuklu mutfağının geleneksel lezzetlerinin hatırlanması sağlanmıştır. Ayrıca Suriyelilerin kendi toprakları dışında mutfak geleneklerini yaşatmalarına ve tanıtılmalarına olanak sunulmuştur.

- Suriyeli çocukların toplumsal entegrasyonunu sağlanması ve sanat yeteneği olanların saptanması amacıyla ailelerin de içinde yer aldığı Müzik Eğitimi Projesi, Türk Kızılay Derneği Konya Toplum Merkezi ile işbirliği içinde hayata geçirilmiştir. Oldukça kısa bir süre içinde Türk ve Suriyeli çocuklardan oluşan karma bir koro oluşturulmuş; Türkiye ve Suriye'nin geleneksel parçalarından oluşan bir repertuvar ile ilk konserlerini Sayın Cumhurbaşkanımızın katıldıkları bir programda vermişlerdir. Müzik Bölümü akademisyenlerinin önderliğinde multidisipliner bir yaklaşımla uzun dönemli olarak tasarlanan proje kapsamında Suriyeli misafir çocukların ve ailelerinin Türk kültürü ile bütünleşmeleri, Türk çocukların ise Suriyeli akranlarını tanımak yoluyla iyi ilişkiler geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Proje, aynı zamanda çocukların sanat yoluyla yeteneklerinin, özgüvenlerinin ve öz yeterliklerinin gelişmesine ve müzik yoluyla dilin ve kültürün öğretilmesine yönelik çalışmaları da kapsamaktadır.

- Necmettin Erbakan Üniversitesi tarafından 2016 yılında 2.si düzenlenecek "Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi"nin konusu; Türkiye'de akademik ve uluslararası anlamda ilk kez olmak üzere "Göç, Yoksulluk ve İstihdam" olarak belirlenmiştir. 23 - 25 Eylül 2016 tarihlerinde Konya'da yapılacak olan kongre, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü işbirliğinde düzenlenmektedir. Ulusal ve uluslararası 150'den fazla bildirinin sunulacağı kongrede; güvenlik, kültür, ekonomi, eğitim, küreselleşme, sağlık, istihdam, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti, çevre ve iletişim konularında yapılacak olan kongrenin sonuç raporu ve yayımlanan bildiriler Göç İdaresi Başkanlığına iletilecektir.

- Suriyeli misafirlerin Türkçe öğrenimlerini hızlandırmak ve kolaylaştırmak amacıyla Necmettin Erbakan Üniversitesi Dil Öğretim Merkezi (KON-DİL) bünyesinde üç farklı çalışma başlatılmış ve yürütülmektedir. Projelerden ilki, Birleşmiş Milletler ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ile ortaklaşa sürdürülmektedir. Türkiye'de bulunan 1050 Suriyeli ve Iraklı misafirlerin Türkçe öğrenmelerini amaçlayan proje kapsamında ilk dönem eğitimleri tamamlanmış, yeni eğitim öğretim yılı ile birlikte projeye devam edilecektir. İkinci proje, Konya'da yaşayan Suriyelilerin bireysel başvuruları doğrultusunda kurslar açmak suretiyle yıl içinde tekrarlanan niteliktedir. Son proje ise Türkiye Bursları kapsamında başlatılmış ve devam etmektedir.

- 2012 yılından başlayarak öğrencilerin farkındalıklarını artırmaya dönük çok sayıda sosyal sorumluluk projesi, etkinlik ve yarışmalar düzenlenmektedir. Öğrencilerin yaşayarak öğrenme ve sorumluluk alma duygularını geliştirmesi yanında Suriyelilerin gözüyle bakma becerisi de bu uygulamalarla kazandırılmaktadır.

Bizim anlayışımıza göre tüm insanlık âlemi, her bir göçün acı bir ders ve uyarı olduğunun bilincinde olmalıdır. Göçü mecbur olanlar salt toplum içinde birer birey değil aynı zamanda belirgin değerlere sahip; dağılmış, savrulmuş bir toplumun ve kültürün temsilcileridir. Bu temsilcilerin, birer misafir ve en önemlisi yaratılmışların en şerefli olanı yani "eşrefi mahlûkat" oldukları bilinci ile davranmak, onlara bu felsefe ile yaklaşmak, en yalın haliyle insanlık görevidir.

Sonuç olarak 2011'den itibaren Suriye'de ortaya çıkan iç karışıklık sonrası ülkemize misafir olmak zorunda kalan Suriyeliler için Konya'nın pek çok dinamiği gibi Necmettin Erbakan Üniversitesi de Türkiye'nin Avrupa'ya verdiği insanlık dersi çerçevesinde elinden gelen gayreti göstermiştir ve göstermeye devam etmektedir. Başta sosyolojik araştırmalar olmak üzere, bilimsel çalışmalarla onların yaşamlarının kolaylaştırılması, üniversite - sanayi - sivil toplum - yerel yönetim etkileşimi bağlamında her geçen gün artan sayıda projeyi hayata geçirmektedir. Yukarıda sadece bir kaç madde ile somutlaştırılanlar maddi ve manevi katkıları içinde yer aldığı kültürün kılavuzluğunda yapmaya devam etmektedir. Daha fazlasını ve daha iyisini yapmak için gelecek her tür öneri değerlendirilmekte; olanaklar ölçüsünde eyleme geçirilmektedir.

Kaynaklar

Koyuncu A. (2014) Kentin yeni misafirleri: Suriyeliler Çizgi Kitabevi, Konya

Yalçın A., Topçuoğlu A., Özensel E., Koyuncu A. (2015) Konya'daki Suriyeli misafirlerin ekonomik potansiyelleri ve işbirliği imkânlarının belirlenmesi araştırılması. Proje raporu www.musiadkonya.org.tr

www.konya.edu.tr